

Bokmeldinger

Einführung in die Theologie der Religionen, av Horst Bürkle. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1977, 191 s.

Professor Horst Bürkle, som vi tidligere har presentert i en anmeldelse i dette tidsskrift (1980 s. 121), har med denne «innføring» gitt oss en bok hvis betydning er omvendt proporsjonal med det sidetall den opererer med. At et så vanskelig tema kan bli behandlet på en saklig fyldestgjørende måte på under 140 sider (de øvrige 50 sider består av anmerkninger og bok- og artikkelfortegnelser samt person- og saksregister), er ikke så lite av en bedrift. Boken burde forlengst ha vært omtalt i NOTM, men da vi først nylig har fått den tilsendt fra forlaget, har dette ikke kunnet skje.

I den teologiske tenkning omkring religionsproblemet i vår tid, preget som den i stor utstrekning er av uklarhet og til dels forvirring, er Bürkles bok en verdifull veiviser. Til forskjell fra mange andre har han som kristen teolog sett det som sin oppgave ikke først og fremst å si noe nytt, men å gjøre det gamle levende i en sammenheng.

Det er ikke teologi i betydning av sluttete teologiske systemer, men *den teologiske samtale* mellom religionene denne bok handler om. En slik samtale, hevdes det med rette, er i den åpne situasjon verden idag befinner seg i, viktigere enn noen sinne. I møtet med andre religioner opplever kirken ikke bare det som er fremmed og forskjellig fra det budskap den selv er bærer av,

men den vinner også en dypere forståelse av dette budskap, – og av sitt oppdrag som kirke i det hele.

Bürkles bok er en *misjonsteologisk* undersøkelse. Det er religionene som eksponenter for de folk – hele verden – kirken er satt til å gjøre til Kristi disipler, som interesserer ham. Og det vil nødvendigvis si: Religionene slik de forstår seg selv og presenterer seg selv idag. Men perspektivet er på ingen måte begrenset til Afrika og Asia som de tradisjonelle misjonskontinenter. Også *Vesten* blir trukket inn i analysen. De sekulariserte samfunn i vår del av verden representerer en like stor utfordring til gjennomtenkning av problemet «evangeliet og religionene» som de såkalte misjonsmarker gjør. I en utstrekning som Vestens kirker ikke synes å være seg bevisst, er «det moderne menneske» langt mer preget av ikke-kristne enn av kristne synsmåter og holdninger. Den store innflytelse som f.eks. S. Radhakrishnan, representant for indisk filosofi og talsmann for «religionenes transcendentale enhet», har ovd (særlig i intellektuelle miljøer), er symptomatisk for situasjonen. Relativismen er i ferd med å bli akseptert som kristenhetens tro, – med tvil på eller endog forkastelse av kirkens misjonsoppdrag som logisk konsekvens.

Så langt fra – i et forsøk på å påvise eller etablere «enhet» mellom religionene – å tillempe det kristne budskap til disse, fremholder forf. klart og sterkt det som konstituerer og karakteriserer dette, bl.a. med henvisning til kirkens kristologiske og trinitariske trosutsagn.

I skarp kontrast til *hinduismens* kosmologi og mytologi understrekes åpenbaringen i Kristus som Guds øngangs-handling i historien, og overfor dens «nådereligion» — tilsynelatende en fullstendig parallell til kristendommen — den virkelighet som heter «å være i Kristus». Også bhakti-fromheten er indisk identitetslære, altså enheten — her bare personalt forstått — av delen og helheten, av atman og brahman. *Kristen* identitet er livet med Gud i Kristus, et liv som virkeliggjøres ikke utenfor, men i historien, — gjennom det synlige Åndens fellesskap som heter kirken, og som for indisk bevissthet er ubegripelig, ja, selve anstøtet.

Kristendommens forhold til *buddhismen* er tilsvarende klart profilert. Både i kristendommen og buddhismen er det tale om menneskets «utbrudd» fra falske bindinger, men mens dette i den første skjer gjennom menneskets fortrosthing til Guds frelsesverk i Kristus, er i den siste mennesket sitt eget lys og sin egen tilflukt, — det garanterer selv sin egen frihet. Også bindingene blir helt ulikt forstått, — i buddhismen som eksistensen som sådan, i kristendommen som synd og skyld, som menneskets selvhevdelse og selvtilstrekkelighet. Buddhistens «fred» er en frukt av indre opplysning, et psykologisk fenomen uavhengig av og uten relasjoner til det som skjer på det historiske plan. Den kristnes «fred» er samfunn med den inkarnerte, korsfestede og oppstandne Herre, gjennom troens mysterium.

Det er fortjenstfullt at forf. også gjør *de afrikanske stammereligioner* til gjenstand for teologisk behandling. Også disse har i høy grad sin «teologi», sine forestillinger om tilværelsen, livet og døden. Afrikansk religion står i visse henseender kristendommen nær, som f.eks. i sine forestillinger om Gud som skaper. Ikke bare det, men Guds nær-

vær i Kristus, som for asiater er så anstøtelig, er for afrikaneren ikke noe problem. Han er seg bevisst at tilværelsen har sitt opphav i en makt/makter utenfor ham selv, og at han står i en sammenheng helt igjennom bestemt av denne makt/disse makter.

Nerven i afrikansk religion er «fedrekulten», eller som V. Mulago har foreslått å kalle den (en riktigere betegnelse): «livsnodvendig partisipasjon». Fedrene, bindeleddet mellom menneskene og maktene, formidler til de første den livskraft de siste er i besittelse av. Det er ikke en forbindelse mellom levende og døde det er tale om, men mellom levende og levende-døde. Livet her og livet der utgjør en enhet, en helhet. Apostelens ord «i Adam alle», og det tilsvarende ord «i Kristus alle», blir ifølge forf. bedre forstått av afrikaneren enn av dagens europeer.

Men dette miljø byr også på muligheter for feiltolkning av det kristne budskap. Oppstandelsen er ikke en overgang fra livet her til livet der, gjennom rituelle handlinger utført i og begrenset av slektsfellesskapets helhets-sammenheng, men den nye eksistens i Kristus — det nærværende går opp i det fremtidige, det forgjengelige i det uforgjengelige. Overfor afrikanerens syklisk orienterte tids- og historieforståelse står — i uforenlig motsetning — troen på Kristus som den virkelighet som kvalifiserer tiden, og som er historiens siktepunkt og endemål.

Bürkle gir sin tilslutning til K. Rahners tanke om de ikke-kristne som «anonyme kristne», en tanke den berømte teolog bl.a. finner antydning i Paulus' tale på Areopagus: «Det som dere tilber uten å kjenne det, forkynner jeg dere» (Ap.gj. 17, 23). Det må imidlertid understrekes at Rahner, og altså også Bürkle, ser på kristendommen som «den for alle mennesker bestemte, absolutte religion». På den an-

nen side erkjennes religionene som «legitime» uttrykk for menneskers forhold til Gud, som «positive» om enn bare midlertidige – veier til oppnåelse av frelsen.

Tilslutt noen tanker som har meldt seg hos oss under lesningen av denne vesentlige bok.

Før det første: Bürkle opererer med et sterkt begrenset utvalg av religioner, og han gjør det bevisst, metodisk. Det er bare *eksempler* det dreier seg om. «særskilte religionstyper». Men må av denne grunn f.eks. islam utelukkes? Forf. synes å mene det. Islams «frelseshistoriske grunnkonsepsjon», overtatt fra jødiske og kristne tradisjoner, innebærer at den inntar en særstilling i den teologiske samtale mellom religionene, hevdes det. Etter vår mening gjør nettopp kristendommens «slektskap» med islam det til en bydende nødvendighet for den kristne kirke og teologi å gå inn i en meningsfylt dialog med denne religion. Likhetene representerer i enda høyere grad enn forskjellene en utfordring til dialogisk engasjement.

For det annet: Vi finner det vanskelig å gi vår tilslutning til en tolkning av de ikke-kristne religioner som impliserer at deres tilhengerne betraktes og benevnes «anonyme kristne». Er det teologisk forsvarlig å gjøre bruk av et begrep som dette i denne sammenheng? Bor ikke for klarhetens skyld, og frem for alt av hensyn til det kristne budskap, dets identitet og integritet, betegnelsen «kristne» reserveres for den *kristne* religion? Som romersk-katolsk teolog opererer Rahner med et annet åpenbaringsbegrep – nåden fullender naturen! – enn den konfesjonelle lutherdom gjør. En utvidelse av frelseshistorien til også å omfatte religionene er i hans tilfelle for så vidt bare naturlig. Den tanke Rahner og Bürkle så sterkt fremholder i denne forbindelse, nemlig at den skikkelse kirken idag fremtrer i,

bare er foreløbig, og at den først gjennom inkorporering av «hedningenes fylde» får sin fullkomne form, under-skriver vi uten reservasjoner.

O.G. Myklebust

Lars Thunberg: Det saliga bytet. Frälsningsschema och frälsarbild i teologihistorien. Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Doctrinae Christianae Upsalien-sia, Uppsala 1977.

Den nyere debatt om kristen frelsesforståelse nådde et foreløbig høydepunkt omkring den konferanse som Commission on World Mission and Evangelism innen KV arrangerte i Bangkok i årsskiftet 1972/73. Den avhandling som Lars Thunberg her legger frem, kan også sees i sammenheng med denne konferansen. Han har imidlertid ikke bare noyet seg med å studere den umiddelbare bakgrunn for denne konferansen og den tankegang som preget den, men også gått tilbake i teologihistorien for å se hvordan den kristne frelseslære til forskjellige tider har blitt oppfattet.

Et utgangspunkt for han har vært at han vil komme nærmere svaret på «hur den kristne erfarenheten och trosövertygelsen i förening generellt strukturerar och artikulerar sig i samspel med den samtid som i respektive fall varit aktuell».

I utgangspunktet for avhandlingen setter han opp den hypotese at de forskjellige oppfatninger av frelsen kan struktureres etter et bestemt skjema. Hver frelsesforestilling opererer i det minste med tre ledd: a) Frelse som frelse fra noe, b) frelse som frelse til noe, c) og endelig trenges det et overgangs- eller mellomledd, et frelsesinstrument.

Dette skjemaet bruker han så til å analysere forskjellige teologiske system

fra oldkirken og frem til i dag. Hele tiden har han imidlertid for øye at frelseskjemaet hans kan være galt, og at de enkelte teologers tankegang ikke skal presses inn på dette. Likevel kan han mot slutten av boken trekke den slutning at det er mulig å bruke dette skjemaet, og at det endog er fruktbart fordi man på denne måte kan få sammenlignet forskjellige tankeganger og systemer. Det viser seg at alle har med alle tre leddene i skjemaet, men at det er store variasjoner mellom innholdet i a og b leddene hos de forskjellige teologer og at variasjonene i stor grad er tidsbestemte. Det er også dem som bytter om på rekkefølgen (f.eks. Jürgen Moltmann). I innholdet av c-leddet viser det seg å være stort sammenfall mellom de forskjellige teologiske systemer. I og for seg er ikke dette oppsiktsvekkende fordi vi her har med Kristi person og hans betydning å gjøre. Påfallende er imidlertid hvordan de samme og sentrale elementer i kristologien finnes hos alle teologene uavhengig av de skiftene forutsetninger som samtiden gir. a og b-leddene varierer med de forskjellige forutsetninger som foreligger, men altså ikke c-leddet.

Fordi denne studien metodisk sett er forbausende enkel, blir den også svært oversiktlig og lett å arbeide med. Og fordi Thunberg på denne måten viser legitimiteten i å stille nettopp spørsmålet «Hva er frelse i dag?», så egger boken til et videre arbeid og tenkning. Den utfordrer til arbeid med vår egen forståelse av frelsen. Og nettopp fordi den viser spennvidden i det teologiske materiale vi har arvet, gir den oss samtidig frihet til å bearbeide de utfordringer vi i dag møter og sette disse i forhold til de frelsesforståelser som har hatt gjennomslagskraft opp gjennom kirkens historie. Og det kan vi gjøre i full frimodighet, nettopp fordi Thunberg påviser hvordan personen Jesus

Kristus har vært og alltid vil være den som bringer frelsen.

Trond Bakkevig

Gunnar Rodahl: (red.), Årbok for Den norske kirke, 29. årg. 1980, Andaktsbokselskapet 1980, 192 s., ill.

Redaktoren kan sine ting, og som vanlig er årboken en gullgrube med informasjoner. Jeg kan ikke skjønne at noen prest eller annen heltidsansatt i kirkelig tjeneste kan unnvære en bok som denne. Også for fremtidens historikere vil årboken være en lett tilgjengelig, pålitelig og nyttig oppslagsbok, særlig om man arbeider litt med hele rekken av 29 årganger.

Opplegget er som for. Og bra er det. Tallet på «Kirkelige profiler» er denne gang høyt. Hver av dem er skrevet av folk som er flinke til å skrive. Men ingen av dem har stor informasjonsverdi. — «Et år av kirkens liv» er velskrevet og samtidig informativt. Det gjelder også det øvrige artikkelstoffet, med biskop Bremers hyrdebrev «Abortloven. Stat/Kirke. Kirketukt» som det mest tungtveiende. Hyrdebrevet er sindig, klokt og fint pastoraleteologisk innsikt.

Det er dekning for de ordene som redaktoren bruker for å karakterisere Den norske kirke: *livlig og levende*. Og fremfor alt: *kirken arbeider*. Det kan avleses av den uhyre interessante kirkelige statistikken. Over 57.000 konfirmanter, mer enn 11.000 flere konfirmanter enn nydopte. Tallene gir grunn til mange refleksjoner, og det ikke bare når det gjelder kurvene over årlige fødsler, men også med tanke på påstandene om konfirmasjonen som en blott og bar sosial skikk. Men det høye tallet på konfirmanter viser også til en

utfordrende del av norske presters tjeneste.

Fra gammelt av er det vanlig å registrere i kirkelig statistikk både tallet på fødte og på fødte utenfor ekteskapet. Hvorfor holder tallet på fodsler utenfor ekteskap seg så høyt tross prevensjonskampanjer og tilgjengelig prevensjonsmateriale? Begynner fruktene av «papirose ekteskap» å vise seg i statistikkene? Som vi skjønner: Årbok for den norske kirke gir både informasjonssvar og reiser spørsmål.

Nils E. Bloch Hoell

Knut Lundby, Mellom vekkelse og velferd. Bymisjon i opp- og nedgangstider. Land og Kirke/Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 1980. 376 s., ill.

Boken blir presentert slik: «Oslo Indremisjon 1855–1980. Oslo Indremisjons historie forteller hvordan kirken har mott storbyen i Norge. Den gir også perspektiver på hvordan kirken kan møte mennesker i 1980-åra. Dette er ingen vanlig kirke- eller foreningshistorie. Sosiologen og journalisten Knut Lundby forsøker å se kirkens bymisjon i lys av industriutvikling og økonomiske svingninger. Boka belyser samspillet mellom tro og samfunnsforhold, og gir levende portretter av personer som har stått midt i denne brytning.»

Presentasjonen er dekkende. Forf. er altså både sosiolog og journalist. Det gir boken dens svakhet og styrke. Svakhetene ved det journalistiske opplegget er åpenbare. Her finnes ingen fotnoter, ikke engang et register. Oppsettningen av litteraturlisten er rotete, og man savner bruk av både aviser og bøker, blant andre *Leif Sandsdalen*, Oslo KFUM gjennom 75 år, Oslo 1944. Forf. sier at han bare i begrenset grad har brukt primærkilder og at boken

«derfor ikke er et vitenskapelig verk». Lundby kan for så vidt troste seg med at det er heller ikke jubileumsskriftene fra O.I av Carsten Hansteen, Egil Brekke og Stephan Tschudi. Jeg synes L. kommer meget vel fra en sammenligning med sine forgjengere. Fra en historikers synspunkt er de mange «sweeping statements» langt mer betenkkelig enn det som forf. selv karakteriserer som «påstander bevisst satt på spissen for å bidra til nødvendig debatt».

Stilen er journalistisk, slik som f.eks. Ernest Hemingway mente den skulle være: knapp og konkret. Jeg synes nok at denne måten å skrive på smaker litt av manér når man lager «setninger» uten subjekt og predikat. Det virker som stilbrudd med forf.'s sprogføring at han bruker flertallsformen «åra». Li-kevel skal Lundby ha ros for stil og sprog. Formuleringene er klare og fremstillingen lettlest og interessevekkende. Takke meg til for en slik enkel fremstilling frem for den jålete og overdrevne bruk av fremmedord og tung setningsbygning som en del yngre teologer og andre forskere har lagt seg til i den tro at de demonstrerer vitenskapelighet. Journalisten L. skal ha takk.

Det skal sosiologen L. også ha. Bare rent unntagelsesvis kan en som vil behandle et kirkehistorisk tema i vår tid tillate seg å neglisjere sosiologiske faktorer. Sosiologens spørsmålsstillinger skal ikke bare være appetittvekkende krydder i en seriøs fremstilling, men *nodvendige* ledd i en kirkehistorisk undersøkelse.

Man merker selvfølgelig at L. ikke er teolog eller faghistoriker. Det spesielt kirkelige eller teologiske stoffet trer sterkt tilbake. En rekke kirkehistoriske spørsmål er ikke reist. Det er f.eks. bare antydningssvis og overfladisk reflektert over O.I.'s teologiske profil, eller mangel på samme. Selv et raskt blikk

på innholdsfortegnelsen forteller at opplegget er *ensidig* sosiologisk.

De halvsides «portrettene» som selv presentasjonen omtaler, er etter min mening svake, til dels sukkerglasserte.

Noen konkrete feil og mangler bør nevnes.

På side 25 sies det at prestene i tiden før O.I. ble til «la vekt på at alle dopte var kristne gode nok. Kirkens oppgave var f.o.f. å holde gudstjenester og å bidra til folkeopplysning.» Dette viser at L. overhodet ikke kjenner f.eks. W.A. Wexels lange og mangeartede prestegjerning. Wexels er ellers bare nevnt i forbifarten på s. 60.

I fortegnelsen over O.I.'s styreformenn er Julius Bruun to steder oppført som stiftsprost. Han ble stiftsprost mange år senere. På s. 47 opplyses at O.I. i 1876 satte ned «en komite for diakonsaken». Årstallet skal være 1866, og betegnelsen «diakonsaken» er misvisende. Det skulle ha stått diakonisse- (eller diakoni-) saken.

L. kjenner min bok om Diakonissehusets historie, men kunne ha utnyttet den bedre. Han ville da ha sett at «Diakonisseanstalten» var pionér på mange andre områder enn det som gjaldt sykepleie og menighetsdiakoni. Diakonissehuset tok f.eks. allerede fra 1878 opp bespising av fattige, ga fra 1875 friplass for fattige etc. Man innførte også ferieordning fra 1870-årene. Og allerede fra starten av så man diakonissegjerningen *også* som et tilbud om arbeid for kvinner som ellers var uten (lønnet) bekjefteigelse.

L. synes ikke å kjenne min (norske) bok om pinsebevegelsen. Han burde ha brukt den. Da ville han f.eks. formulert seg annerledes om Erik Andersen (Nordquelle) på s. 112. Han ville også ha omtalt pinsebevegelsens oppkomst på en annen og riktigere måte enn han gjør på s. 112. På s. 53 omtales Wichern som pionér når det gjaldt kristelig

motivert barnearbeid. Da har han nok oversett August Hermann Franckes storslåtte virke lenge for Wichern.

På s. 132 har trykffeildjevelen gjort Valborg Lerche til cand.theol. allerede i 1809, og på s. 137 er det sagt at Det Norske Misjonsselskap ga kvinner stemmerett i 1903. Det var i 1904.

L.'s bok er ruvende stor, og den er stimulerende, men virker ikke provoserende på meg, og jeg kan slutte meg til det meste av forf.'s overveielser og påstander. Hans vel kjente kristensosialistiske standpunkt kan nok slå igjennom her og der, men aldri på en måte som fortegner personer og begivenheter. Boken er vel i noen grad beregnet på kirkekritiske sosiologer, men kan med utbytte leses av teologer. Det rike illustrasjonsmateriale med gode tekster til er underholdende og av betydelig historisk verdi.

Knut Lundby har vært medlem av styret og representantskapet for Egede Instituttet. I sist nevnte var han viseformann en periode. Vi ønsker Lundby til lykke med en vakker og interessant publikasjon.

Nils E. Bloch-Hoell

«*Helbredelsens tjeneste i Kirkens misjon*». — Seminar-materiale fra Norsk Råd for Misjonshelsetjenesten. Red. Trygve Øverby. Oslo 1980.

Ein har grunn til å merka seg rapporten frå seminaret i Egede Instituttets regi 1965, som nå ligg føre om «*Helbredelsens tjeneste i kirkens misjon*». Det er med glede ein tek imot både denne seminarrapporten og dei andre initiativ frå det unge *Norske Råd for Misjonshelsetjenesten*, ikkje minst den større artikkelsamlinga som vart gjort tilgjengeleg ifjor: «*Hva med misjonshelsetjeneste?*» Begge desse publikasjonane er å få kjøpt i Norsk Råd for Misjonshelse-

tjeneste, Colletsgt. 33, Oslo 1, for kr. 30,—.

Ser ein på forfatarlista i rapporten om «*Helbredelsens tjeneste i kyrkens misjon*» skynar ein at her møtest ulike syn og spesialfelt. Her har Erling Kayser skreve om Profeti og terapi. Nils Alstrup Dahl tek for seg «Sykdom, lidelse og helbredelse i lys av NT». Knut Enger har skreve om «Mennesket og medisinen», Gunnar Lislerud om «Menigheiten og medisinen», medan Magnus Tausjø tek for seg «Misjonen og medisinen». Trygve Øverby og Tor S. Haugstad har skreve om bakgrunnen for seminaret og til sist summert opp verdien av drøftingane. Leidaren for Egede Instituttet, prof. Nils Bloch-Hoell har skreve forordet til heftet.

Dei unge i Norsk Råd for Misjonshelsetjeneste har oppdaga dei heilt nye synspunkt for helsetenesta i misjonen som internasjonalt er komme fram parallelt med ei sekularisering av misjonsforståelsen i det heile. Dei spesielle helse-nummera av *International Review of Mission* og Tübingenkonferansen 1964 ikring desse spørsmåla (den siste er vist til i rapporten) har gitt høve til å tenkja gjennom om misjonens helseteneste også kan løysast politisk ved strukturforandring i samfunnet, noko ein har inntrykk av radikalarane synest meina.

Heldigvis ha me her i landet ennå evna til å tenkja teologisk kring spørsmål som har med misjon og gjera. Seminarrapporten er ikkje serleg merkt av dei radikale konklusjonar. Ein saknar vel heller direkte svar på dei spørsmålsstillingar den internasjonale debatt har reist. Dette vil ikkje seia at bidra i heftet er utan mål og aktualitet. Dei er alle interessante på si vis. Men det er vel biskop Lislerud og til dels også misjonslækjar Tausjø sine innlegg som kjem nærast dagens store debatt.

Seminarrapporten fortel framom alt

at Norsk Råd for Misjonshelsetjeneste bør halda fram for å få berre ennå klårare presentert problemstillingane og for å få gitt teologisk haldbare svar. Då vil ein truleg ha stor nytte av å gå heilt attende til førre århundre og analysa den verdfulle debatten som då fann stad kring «Heilen und Predigen» i Tyskland i samband med dr. Christlieb sine avhandling. Ikkje mindre vil det falla lys over vår tids debatt når ein får presentert Edinburgh Medical Missionary Society sine refleksjonar kring dette alt frå 1840 åra. EMMS var den viktigste inspirator i førre århundre for all lækjarmisjon med basis i Europa. Våre første norske misjonslækjarar fekk også impulser frå Edinburgh. Både dr. Chr. Oftebro og dr. Borchgrevink fekk også deler av si utdanning der.

I ei slik undersøkjing vil ein sjølsagt heller ikkje kunna la vera å ta opp debatten i det kristne studentmiljøet her i landet i byrjinga av vårt århundre då det var ein til dels skarp debatt om helsetenesta og diakonatet sin teologiske legitimitet og eigenverdi.

Ludvig Munthe

Heinz Zahrnt. *Hvorfor jeg tror: Min sak med Gud*. Oslo: Land og Kirke/Gyldendal Norsk Forlag, 1979. 270 sider. Oversatt av Tom Rønnow.

Forfatteren av denne boken er 65 år gammel og har gjennomlevd en dramatisk periode i europeisk historie. Boken er selvbiografisk og bærer preg av konflikten og nøden som nazismen skapte i Tyskland. Zahrnt var soldat, studentprest, studieleder, menighetsprest, fagteolog, og i 25 år redaktør av *Deutsches Allgemeines Sonntagsblatt*. Boken er interessant og berikende. Den tar for seg menneskelige, sosiale, kristelige og teologiske emner.

Zahrnt kaller seg for formidlingsteo-

log og ser teologiens oppgave i å tenke over tidligere gudserfaringer med sikte på å åpne for en ny, en fremtidens gudserfaring. Troen gir stoff til ettertanke, men er like lite arvelig som det å lese og skrive. Man danser seg ikke frem til kristendommens sannhet. Zahrnt tar den historiske skriftforskning og dens resultater radikalt alvorlig og blir av noen sett på som ikke renlærig, ikke ortodoks, og får kjenne bitende kritikk, som på grunn av sin personlige karakter er dypt sårende. Men han er imot både en stivbent fromhet og en ensidig intellektualisert teologi. Selv kom han til tro ad tradisjonens vei, og han tror Jesus på hans Gud. Kirken er der hvor to eller tre er samlet i Jesu navn. Han sier at misjonen var en fiasco og ekumenikken bør omfatte alle religioner i en felles søken etter sannheten.

Boken er meget god og menneskelig sett meget sympatisk. Den inneholder interessante observasjoner om tyskere, nazisme, kirke og krig. Vi finner dyp-sindige tanker om teologi og lidelse, om alderdom og død. Men jeg sitter igjen med mange spørsmål. Han har unngått den strenge intellektualisering av teologien som er tyskernes kjennermerke? Jeg savner andaktens, tilbedelsens, kjærlighetens språk og varme. Er ikke denne teologi tross alt for blodfattig for de aller fleste mennesker?

Per Hassing

M. M. Thomas, Towards a Theology of Contemporary Ecumenism. A collection of Addresses to Ecumenical Gatherings (1947–1975), Madras 1978, 320 s.

For noen ganske få norske okumener vil innholdet i denne boken for en del være kjent stoff. Men jeg tviler på at selv mer eller mindre faste okumeniske

konferanse-deltagere vil gjenkjenne alle de talene som er samlet her. Tilsammen gir talene et interessant bilde fra verdensøkumenikkens historie, og de tegner en skisse av forfatteren selv. Inderen Thomas var som kjent moderator eller formann for Kirkenes verdensråd fra 1968 til 1975, og har sammen med Phillips Potter vært med på å prege K. V. i dets mest markante sosial-etiske fase.

Av de 21 bidragene er det en preken med temaet «visjonens glede og lydighetens kval». Kvintessensen av denne prekenen, og av forfatterens hele teologi kan vi vel, tross all omtale av Jesus Kristus som den korsfestede og oppstandne og om tilgivelse av synd, finne i følgende sats: «No talk of the joy of Christian believing is valid today unless we are possessed by the vision of Christ and his Kingdom involved in the struggle of the people in all parts of the world against ignorance, poverty, disease and oppression».

Det er glimt av vekkelsens ild i talene til M. M. Thomas, som når han taler om korsets makt og sier: «Det er bare ett sted hvor både det gode menneske og den hellige korsfarers selvtretferdighet kan brytes i stykker: ved Jesu Kristi kors, hvor ethvert menneske ser seg selv som Guds Sønnns morder og vet seg selv tilgitt av Ham. Denne læren om rettferdiggjørelse ved tro er det eneste ytterste grunnlag for sant fellesskap».

M. M. Thomas er ikke teolog og har en uklar teologisk profil. Man kan stå likevel tydelig fram som en sosialistisk representant for den tredje verden, nærmere bestemt som talsmann for en inklusiv og overmåte åpen holdning til ikke kristne religioner. Thomas var i sin tid direktør for the Christian Institute for the Study of Religion and Society i Bangalore i India. Dette har preget ham. Han har gått ivrig inn for den sosial-etiske linje i økumenikken.

Han tolker selv tittelen på sin bok slik: «The relation and interaction between Christian ecumenism and secular ecumenism constitute the theme of all the essays included here».

Thomas er ikke utopist, men pragmatiker. Han sier uttrykkelig at U-landenes mål slett ikke er å gjenopprette en «gylden» forkolonial fortid, men å skape nye samfunn som har del i de goder som hittil har vært forbeholdt Vesten.

Thomas har atskillige fornuftige observasjoner og journalistisk veltrufne uttalelser. Men dyptpøyende er ingen av de 20 talene. Mon tro om de ville hatt noen særlig gjennomslagskraft om de hadde kommet fra en fra Vesten?

Nils E. BLoch-Hoell

Norvald Yri, Quest for Authority. An investigation of the quest for authority within the Ecumenical Movement from 1910 to 1974, and the evangelical response. Evangel Publishing House, Nairobi, Kenya 1978, 367 s.

Carl Fr. Wisloff har skrevet et kort, men sterkt rosende forord til denne boken, datert februar 1976. Boken er en bearbejdet utgave av den avhandling som i juni 1975 skaffet forfatteren en doktorgrad i misjonsvitenskap ved Fuller Theological Seminary i Pasadena. I USA, som i Sverige, er en doktorgrad å betrakte som en eksamen der avhandlingen utgjør en del.

Jeg deler Wisloffs oppfatning når det gjelder at dette er en viktig bok. *Temaet* er viktig. Ut fra helt andre forutsetninger er ellers autoritetsproblemet behandlet av Inge Lønning i hans doktoravhandling *Kanon im Kanon*, både Luther-studie og systematisk teologi. — Autoritetsproblemet bør alltid interessere teologien, men særlig i vår tid.

Det er om å gjøre å stille spørsmålene ut fra flere aspekter. Her er noen av dem: Hva mener vi med begrepet autoritet? Hvordan er forholdet mellom den autoritet som det offisielt henvises til og den autoritet som faktisk anvendes (pragmatisk autoritet)? Hvilken rolle spiller *miljøet* (sosiologisk autoritet) som faktisk interpretasjon av den offisielt aksepterte autoritet? Hva er forskjellen mellom institusjonell eller objektiv autoritet og karismatisk autoritet?

Forfatteren har ikke sett det som sin oppgave å reise noen av de fundamentale og vanskelige spørsmål som her er nevnt. Han har satt seg fore å undersøke den økumeniske bevegelses forhold til Bibelen som autoritet, og det gjennom et langt tidsrom, 1910-1974, et så stort spenn av tid at det blir vanskelig å gå i dybden. Likevel er det mye godt å si om denne undersøkelsen, i tillegg til valg av tema. Undertittelens temaprevisering er avgjørt relevant. Yri er en belest teolog. Han har med stor energi og konsentrasjon gått igjennom et omfattende kildemateriale og atskillig anvendt litteratur. På dette grunnlag gir han en leseverdlig og utfordrende fremstilling av den moderne økumeniske bevegelses historie. Selve avhandlingen strekker seg til s. 248. Resten består for det meste av en nyttig, men ensidig konservativ evangelisk dokument-samling, Wheaton-erklæringen, Frankfurt-erklæringen osv. Listen over anvendt litteratur, og bruken av den, kunne med hell ha vært utvidet med representanter for ikke-konservative evangeliske. Det ville ha kunnet gjort det lettere for Yri å ha *drøftet*, ikke bare referert og avvist, motforestillinger.

Yri har åpent og sympatisk gjort rede for sine egne teologiske posisjoner, som er utpreget, men ikke ekstremt, konservativt evangelisk. Han understreker sterkt prinsippet om Skriften

alene, og hevder at Bibelen på samme tid er menneskelig og guddommelig. «Bibelen er interpretert historie. — Fordi dette er slik, må Bibelen studeres kritisk, som alle historiske beretninger må studeres». Utmerket, men forfatteren kunne gjerne ha spandert en klargjøring av hva han mener med menneskelig og guddommelig i Skriften, en prinsipiell grenseoppgang.

Temaet er viktig. Det er også Yris *anliggende*. Det er en berettiget innvending han reiser mot KV's hoff og stab når han hevder at disse i alt for liten grad har tatt hensyn til innvendinger fra dem som ikke uten videre har kunnet slutte seg til den *ensidig* sosiale-tiske linje, i stor grad påvirket av sekularteologi. Derfor burde ikke minst KV ta Yris bok alvorlig. Den målbærer en teologi som er levende og misjonerende i store deler av den kristne kirke. Jeg finner at Yris bok er nyttig, både som seriøst bearbeidet materialsamling og som debattinnlegg.

Men boken er ikke lytefri. Noen svakheter er allerede antydnet. Trykkeriet har sluppet forbausende bra fra arbeidet. Men en del sjenerende feil har sneket seg inn, både i personnavn og ellers, f.eks.: Bernt istf. Bengt Sundkler; Berger istf. Birger Breivik; Hans Lilje istf. Hanns L.; to feil i ordet «heilseschichte»; Louvain er plassert i Frankrike istf. Belgia og opprettelsen av Norsk misjonsråd er satt til 1922, istf. 1921 o.s.v. Noe mer alvorlig blir det når Yri kommer med et av sine «sweeping statements». Et par eksempler: s. 70. Yri bebreider Faith and Order konferansen i Lausanne i 1927 at den ikke var i stand til å komme til enighet om Skriften (alene) som den endegyldige og tilstrekkelige autoritet for kirken uten samtidig å peke på at dette i vesentlig grad skyldtes at ortodokse teologer deltok i konferansen. Det er nok også temmelig unyansert

når det på s. 72 sies om Faith and Order i perioden frem til 1928: «Its gatherings increasingly became an amalgam of traditional confessionalists, high-church sacramentarians and rationalistic humanists».

Yri har flere gode iakttagelser og treffende karakteristikk, men kan av og til mangle belegg for disse. Jfr. s. 103f., 112, 174. Det er likefrem misvisende når det på s. 166 i oversikten over tiden 1952-1973 heter at «Den økumeniske bevegelse beveget seg stadig vekk fra sin bibelske arv, og evangeliske folte seg i stigende grad fremmede overfor dens reterikk og teologi». Da tar forfatteren ikke hensyn til den utvidelse KV's basisparagraf som fant sted i New Delhi i 1961. Denne utvidelsen gikk som kjent både ut på det formale Skrift-prinsipp «i overensstemmelse med Skriften» og på en forsterkning av det teologiske grunnlag (monoteisme og trinitetstrø). I det hele må det sies at Yri, tross hederlige forsøk på objektivitet, gir et for ensidig, og ut fra hans egne posisjoner, for negativt bilde av den økumeniske bevegelse og dens holdning til Bibelens autoritet. Det betyr imidlertid ikke at Yris bok og hans *anliggende* skal avfeies som uinteressant. Det ville både være urettferdig og teologisk uforstandig.

Nils E. Bloch-Hoell